

УДК 061

С.А. Федак, к. філол.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

САКРАЛЬНА ЛЕКСИКА У ПОЧАЇВСЬКИХ ЗБІРНИКАХ ПРОПОВІДЕЙ ХVІІІ СТ.

S. Fedak, Ph.d., Assoc. prof.

SACRAL LEXIS IN POCHAIV PREACHERY BOOKS OF THE 18-th CENTURY

Сакральна термінологія – це шар лексики, вживаної для позначення понять, що стосуються релігійної свідомості, культової діяльності, церковно-релігійних організацій, внутрішньо- та між церковних відносин. У текстах проповідей, виданих у Почаївському василіанському монастирі у ХVІІІ ст., сакральна лексика належить до двох основних тематичних сфер: релігія (Святе Письмо, Божі особи, Богоматір, постулати віти, Святі Тайни, земне та потойбічне життя тощо) і Церква та слова, що стосуються церковного життя (церква, назви чинів священнослужителів, Богослужіння).

У почаївських стародруках слово Біблія на позначення Святого Письма не використовується, натомість переважають слов'янські, рідномовні утворення на зразок **Слово Божіє, Писмо Святоє, рѣчи Божіи, Писмо**. Для позначення частин Біблії автори використовують різні найменування. Так, Старий Заповіт переважно називають запозиченим **тестамент**, розділи основної частини Нового Заповіту іменуються словом **Євангелія**. Часто вживаними є назви **закон, право**, що з такою семантикою, вочевидь, є полонізмом (пол. zakon – «заповідь»). Поняття «заповідь» виражається здебільшого польським **приказаня** (пол. - przykazanie) або латинізмами **декретъ, артикуль**.

Однією з найбільших і найчисленніших у досліджених стародруках є група прикметникових та метафоричних виразів, фразеологізованих зворотів, які слугують для іменування Всевишнього. Найчастіше автори вживають слова **Богъ, Господь, Царь, Пань** (з пол. Pan - Господь). Поруч також зустрічається старослов'янське Отець. Усі вищезазначені способи називання дають можливість промовцеві витримувати урочистий, величальний тон церковної проповіді. Образу Ісуса Христа відведено центральне місце на сторінках книг. Найчастіше поруч з іменем Христа стоїть прикладка **Спаситель**, яке також функціонує як самостійна одиниця. До речі, його синонім, запозичене з грецької **Месія**, трапляється вкрай рідко. Широко вживаними є сполучення зі словом **синь** і навіть **внукъ**.

Широке коло синонімів у збірниках використано для іменування Богоматері. У текстах зустрічаємо Цариця, полонізм **Пань**, давні **Мати, Матерь**, польське **Матка, Дѣва**, котрі часто стоять у сполученні з прикметниками із давнім префіксом **пре-**. У такому значення також зустрічаються метафоризовані та метафоричні словосполучення і звороти.

Для розмежування релігійних напрямків у досліджених збірниках використано порівняно обмежену кількість слів. Терміна на позначення християнства на язичництва утворюються від кореневої основи **вѣр-** з додаванням переважно префіксальних, а іноді кореневих формантів: **правовѣрнійя, невѣрнійя, вѣрующій**. Загальною назвою християнства у текстах служить слово **вѣра**. Цікавим дериватом, до речі, використаним для називання людини, яка проказує молитву, є слово **молитвеникъ**.

Лексика, яка стосується церковного життя, представлена дещо вужче, що пояснюється особливостями жанру конфесійної промови. Найбільшими є групи слів, котрі називають церковні обряди чи служать для позначення поняття «церква». Натомість обрядодії, церковні речі, чини священнослужителів не мають широких кіл синонімів, однак у цій групі очевидно є присутність народнорозмовних елементів.